

Omvärldsanalys och nyckeltal för Kultur- och fritidsnämnden

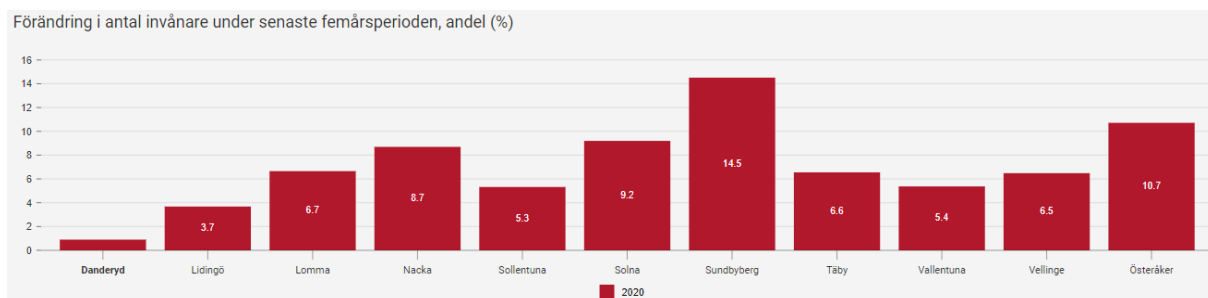
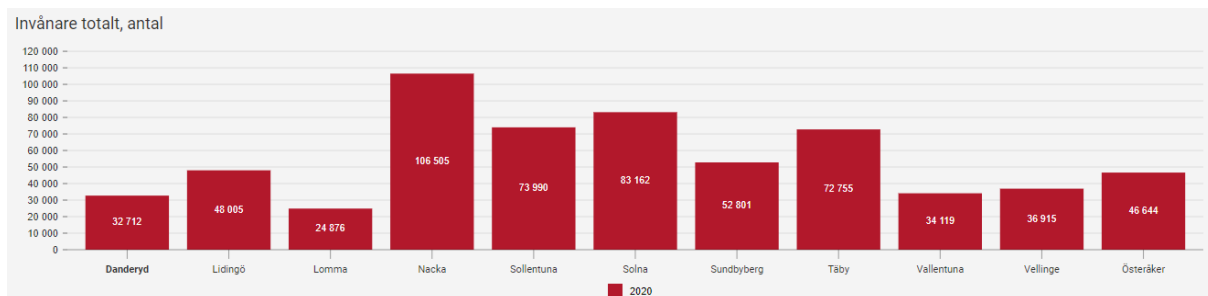
1.1 Bakgrund

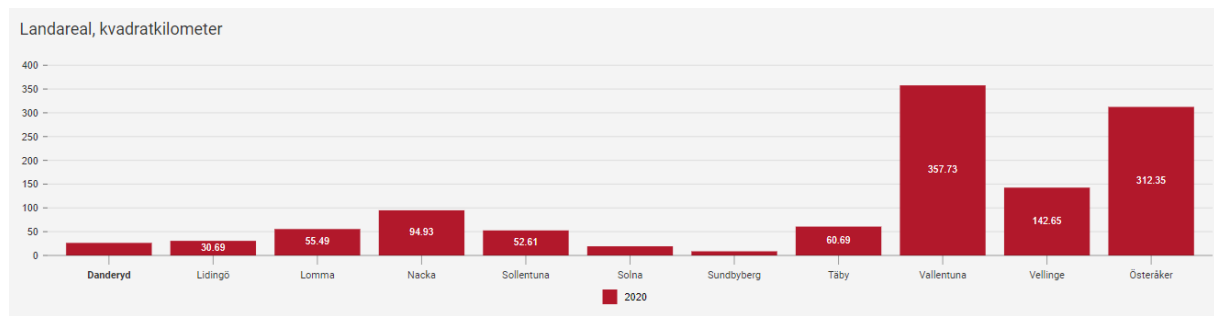
Som en del i budgetarbetet har nämnderna uppdrag att göra en omvärldsanalys med analys av olika nyckeltal som exempelvis nettokostnadsutveckling och kvalitet över tid.

Vid jämförelse med andra kommuner ska jämförelse göras med några av följande tio kommuner: Vallentuna, Österåker, Sollentuna, Täby, Sundbyberg, Solna Lidingö, Nacka, Lomma och Vellinge. För största säkerhet och jämförbarhet är samtliga jämförelsetal som presenteras i dokumentet hämtade från kommun- och regiondatabasen, KOLADA.

Vid jämförelser kan ett antal grundfaktorer verka jämförelsestörande. Sådana faktorer kan vara befolkningens mängd där fler invånare som delar på en nytthet, exempelvis en simhall, ger en lägre kostnad per invånare. Befolkningstillväxt medför initialt att nettokostnaden minskar men i ett senare skede kan tröskeeffekter uppstå där kapaciteten måste utökas och ytterligare eller större simhall byggas. Kommunens landareal är också av avgörande betydelse då denna påverkar servicenivå och ibland även upplevd kvalitet. Ur ett invånarperspektiv kan det förväntas att den kommunala servicen finns inom rimligt avstånd.

Nedanstående stapeldiagram visar data avseende 2020 för de elva kommunernas invånarantal, förändring i invånarantal senaste 5-årsperioden samt landareal.

Förvaltningen har valt ut de fem kommuner som mot bakgrund av ovanstående data är mest lika Danderyds kommun för fortsatt jämförelse. Sammantaget är Lidingö den kommun som ligger närmast därefter kommungruppen Lomma, Sollentuna, Vallentuna och Vellinge.

1.1 Kultur- och fritidsnämnden övergripande

Omvärldsanalys

Kultur och fritid står inför två betydande utmaningar: Dels att kunna säkerställa servicenivån med bara 1 procents uppräknig av budgeten dels kunna dra fördel av det ”nya” digitaliseringsläget som uppstått ur covid-19 pandemin.

Genom att utnyttja pandemin och den ökade digitaliseringen, så kan vi både effektivisera och förenkla vårt arbetssätt. Då många möten kan ske digitalt minskar resandet och arbetstid frigörs. Detta kan i stort bidra positivt till möjligheterna att uppnå önskade miljömål och att göra ekonomiska besparingar.

Med en ökad digitalisering där de fysiska mötena allt mer försvinner riskerar vi att tappa det viktiga sociala nätverkandet och den stimulering som personliga relationer ger. Det kommer därför att bli viktigt att hitta en bra balans mellan de digitala och fysiska mötena.

Sammanfattande analys av nyckeltal

I förhållande till jämförelsekommunerna kan konstateras att:

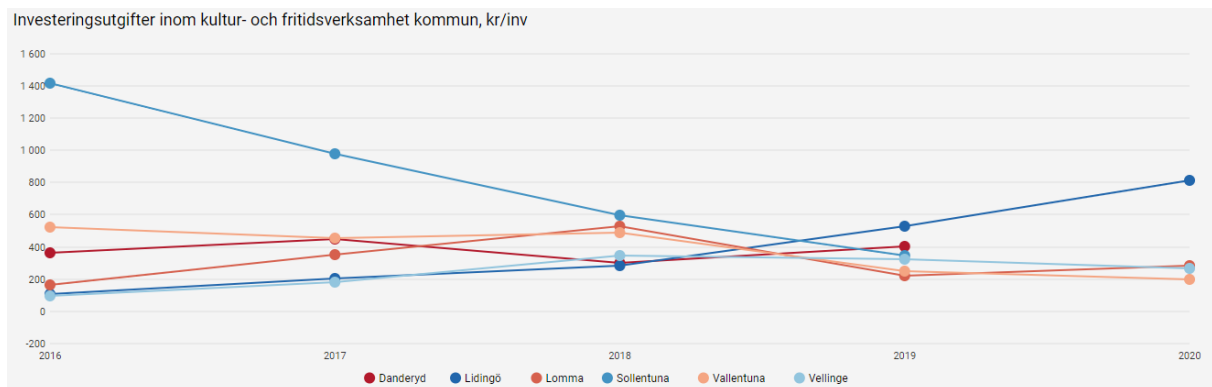
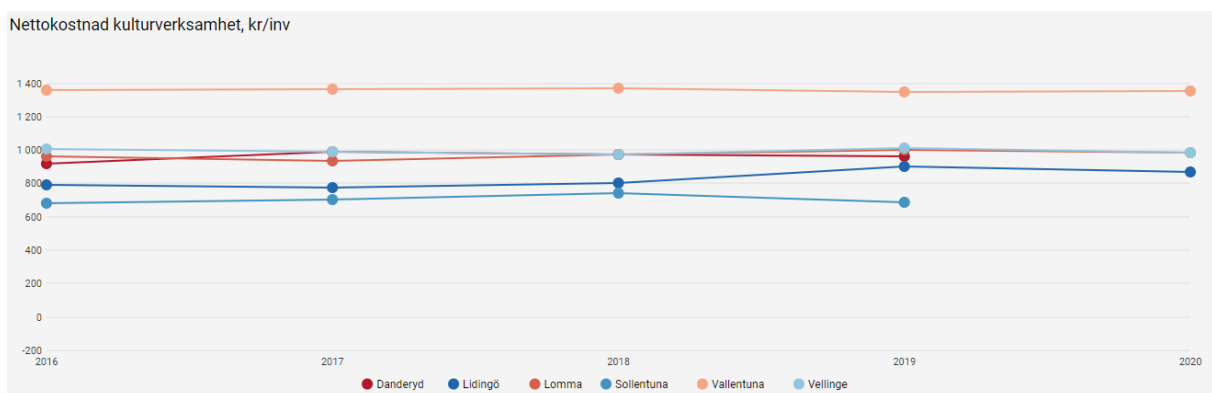
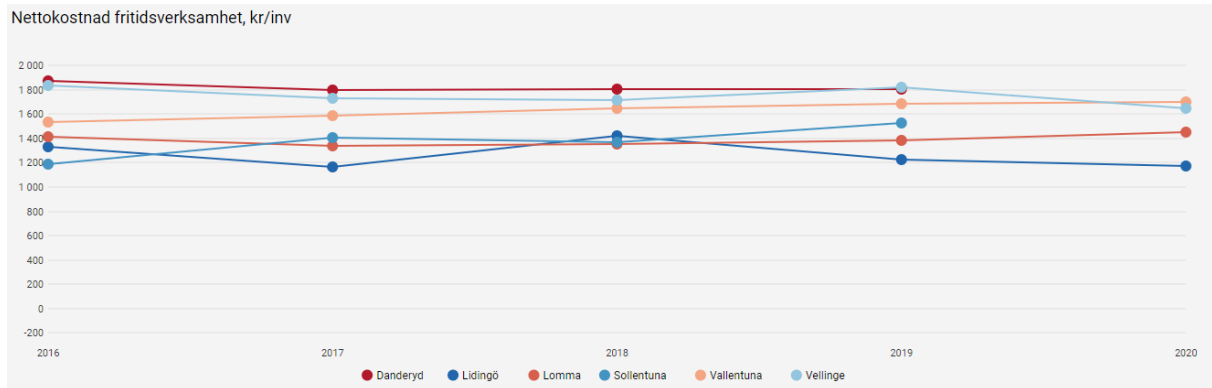
- Nettokostnad per invånare för drift ligger i den högre kategorin för fritid men i ett mellanläge för kulturen
- Investeringsutgifter per invånare sticker inte ut
- Nöjd Medborgarindex ligger på samma nivå för fritid men något lägre för bibliotek och kultur

Att antalet deltagartillfällen för barn och unga ligger högst i riket visar att föreningslivet är mycket välfungerande och att Danderyds kommun genom sina idrottsanläggningar, föreningsbidrag och subventionerade hallhyror bidrar med goda förutsättningar. Trots ett stort antal bibliotek som kräver fler anställda ligger nettokostnaden vid jämförelse på en mellannivå. Det högre antalet bibliotek har dock inte medfört att antalet fysiska besök och lån ligger på motsvarande högre nivå. Här kan den pågående ombyggnationen i Mörby centrum spela roll. Kulturskolans verksamhet kommer många barn och unga till del utan att ligga på en hög nettokostnadsnivå.

Då kultur- och fritidsnämndens verksamheter, förutom ett folkbibliotek, är frivilliga verksamheter speglar skillnader i nettokostnad i huvudsak skillnader i politisk ambition.

SCB gör årligen en sammanställning ”Vad kostar verksamheten i Din kommun?” där kommunens kostnadsutveckling över tid kan jämföras med andra kommuner. Förändringar i kostnadsutveckling kan innebära att lokaler byter ”huvudman” och därmed kommer att koda på nytt sätt i redovisningen. En gymnastiksal går från skolkostnad till fritidskostnad, en aula från skolkostnad till kulturkostnad. I SCB:s jämförelsetal inkluderas även kommungemensamma kostnader. Dessa kan fördelas på olika sätt beroende på organisation och ekonomisk styrning varför direkt jämförbarhet mellan kommunerna kan påverkas. En vanlig orsak till större skillnader är hur lokalkostnader fördelas samt hur internhyror prissätts. Nettokostnad är den kostnad som oftast används vid kostnadsjämförelser och visar på den finansiering av verksamheten som sker via skatter och generella statsbidrag.

Graferna nedan visar sammantagen nettokostnadsutveckling som kronor per invånare de senaste fem åren för fritidsverksamhet respektive kulturverksamhet samt investeringsutgifter.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna har Danderyd högre kostnader för fritidsverksamhet men ligger i ett mellanspann för kulturverksamhet samt investeringsutgifter.

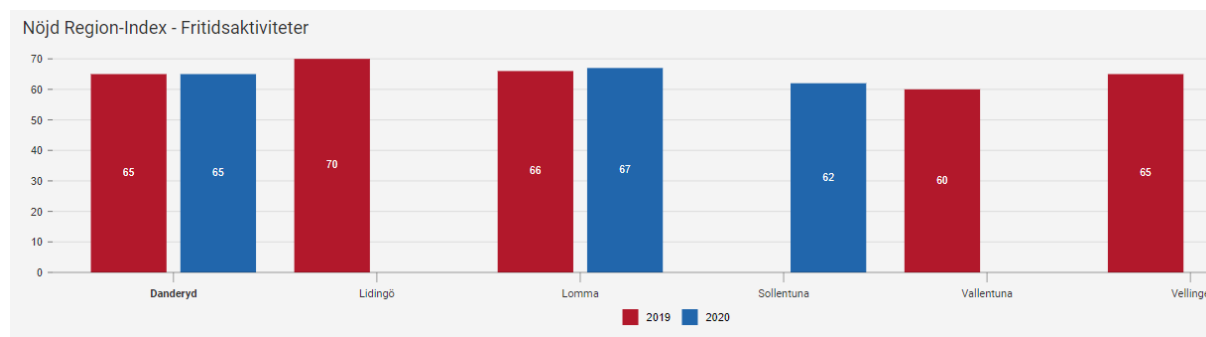
Resurser	2016	2017	2018	2019	2020
Nettokostnad fritid, kr/inv, SCB	1 872	1 802	1 805	1 810	Ej publicerad
Nettokostnad kultur, kr/inv, SCB	921	990	974	960	Ej publicerad
Investeringsutgifter inom kultur- och fritidsverksamhet kommun, kr/inv, SCB	363	448	300	405	Ej publicerad

Jämfört 2016 ligger Danderyds nettokostnad för fritid 3,3 procent lägre medan kulturen har ökat med 4,2 procent.

Nedgången för fritidsverksamheten beror huvudsakligen på att år 2016 belastades med en extraordinär kostnad i form av nedskrivning av ispisten i Stockhagens ishall. Denna kostnad motsvarade cirka 90 kr per invånare. Justerat för detta har nettokostnader ökat med 1,6 procent den senaste 3 årsperioden. Ökningen inom kulturen beror på uppräknings av ram för pris- och löneökningar. Under åren 2019 och 2020 fick kultur- och fritidsnämndens verksamheter besparingskrav vilket haft en betydande påverkan på kostnadsutvecklingen.

Rent allmänt är det svårt att göra jämförelser mellan år. Varje år innebär såväl planerade verksamhetsförändringar som oplanerade förändringar i kostnader och intäkter, då främst avseende kapital och personal. Projekt slutförs vid andra tidpunkter än budgeterat, nedskrivningar sker och på personalsidan uppstår frånvaro och vakanser som såväl kan medföra tillkommande som minskade kostnader.

Stapeldiagrammet nedan visar resultat från SCB:s medborgarundersökning.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyds omdömen i en mellan nivå i linje med Vellinge och strax under Lomma.

Direkta jämförelser är svåra att göra då kommunerna inte genomför undersökningen i samma intervaller. Noteras ska att medborgarundersökningen inte är en kundundersökning, att svarsfrekvensen generellt ligger under 50 procent. Små förändringar och skillnader i betyg och betygsindex är många gånger inte statistiskt säkerställda.

Kvalitet och resultat	2016	2017	2018	2019	2020
Nöjd-Region-Index för fritidsaktiviteter (1-100), SCB	67	69	Ingen mätning	65	65
Möjligheterna att utöva fritidsintressen (1-10), SCB	8,1	8,2	Ingen mätning	7,8	7,9

I SCB:s medborgarundersökning har Danderyd över tid fått goda omdömen över snitt. I 2019 års undersökning föll i princip samtliga resultat för såväl kommunen som kultur och fritid. För kultur och fritid gällde detta även inom konkreta områden såsom öppethållande i hallar och belysning i motionsspår där förvaltningen vet att förbättringar har skett. Då undersökningen genomfördes under oktober och november kan det försämrade resultatet vara en effekt av kommunens budgetdiskussion med neddragningar och nedläggningar samt tillhörande demonstrationer. I undersökningen 2020 vänder omdömena uppåt gällande idrotts- och motionsanläggningar medan områdena inom kulturområdet får ytterligare försämrade resultat. Det finns två troliga huvudorsaker. Dels har biblioteket påverkats negativt av den pågående ombyggnationen i Mörby centrum som även inneburit minskade lokalytor samt periodvisa stängningar. Dels har den pågående covid-19 situationen haft en stor påverkan inom kulturområdet då den innebär att arrangemang inte kan genomföras.

1.2 Anläggningar

Omvärldsanalys

Den mest påtagliga trenden idag är ”Hållbart idrottande”.

Begreppet innebär dels att idrottandet ska vara hållbart för den enskilde för att främja sunda motionsvanor genom hela livet. Att idrotta ska vara lätt och tillgängligt oavsett om man väljer organiserad eller oorganiserad form. Kommunens fem idrottsplatser ger invånarna tillgång till och föreningslivet förutsättningar att bedriva en mångfacetterad organiserad idrott. Såväl inom idrottsplatserna som utanför finns tillgång till aktivitetsytor för spontan idrott och rekreation. Under 2021 har kommunen gjort en extra satsning på det spontana idrottandet som innebär att utbudet av ytor för specialaktiviteter kommer att utökas betydande.

Hållbart idrottande innebär även att idrotten måste ta ansvar för sin miljö- och klimatpåverkan. En ledstjärna är att klimatsmart idrott ska lägga resurser på bra motions- och idrottsverksamhet istället för på till exempel onödiga energikostnader. Detta innebär ett kontinuerligt arbete med att sänka energiförbrukningen där nämnden innevarande och kommande år kommer att investera i energibesparande åtgärder samt diskutera hur idrotten ska bli hållbar ur miljö- och energisynpunkt. För att lyckas med detta kan en hårdare reglering av säsongslängderna bli aktuell. Säsongerna blir allt längre och går in i varandra, detta har blivit mer kännbart efter konstgrässets inträde samt att ishallarna nyttjas nästan 10 månader om året. En stor utmaning är spridning av mikroplaster. I Danderyd finns det många konstgräsplaner och varje förening vill ha sin plan plogad vintertid. Plogning sliter hårt på konstgräsen och måste ske med tanke på att undvika läckage av granulat. I Danderyd måste flera föreningar i framtiden kunna dela konstgräs för en effektivare och mer miljövänlig drift. Inom EU utreds ett eventuellt förbud mot vissa fyllnadsmaterial något som kräver noggrann bevakning framöver.

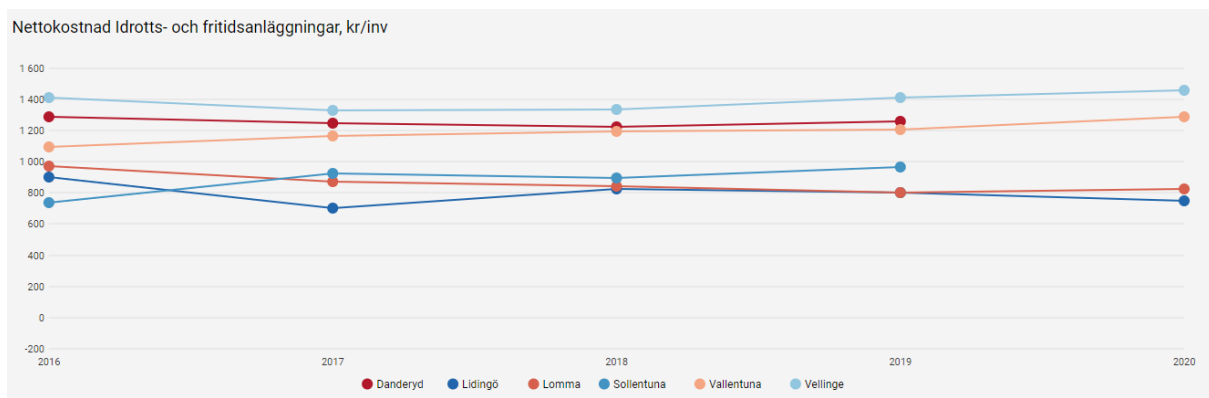
Sammanfattande analys av nyckeltal

I förhållande till jämförelsekommunerna kan konstateras att:

- Nettokostnad per invånare ligger i den högre kategorin
- Nöjd Medborgarindex ligger på samma nivå
- Invånarna är fysiskt mer aktiva

Idrotts- och fritidsanläggningarna kostar jämförelsevis något mer men skapar betydligt mer rörelseaktivitet. Syftet med idrotts- och fritidsanläggningar är att skapa goda förutsättningar för såväl föreningslivet som enskilda utövare. Statistiken visar att Danderyd lyckas väl.

Grafen nedan visar nettokostnadsutveckling som kronor per invånare de senaste fem åren för idrotts- och fritidsanläggningar.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyds nettokostnad per invånare i det högre spannet i nivå med Vallentuna och Vellinge.

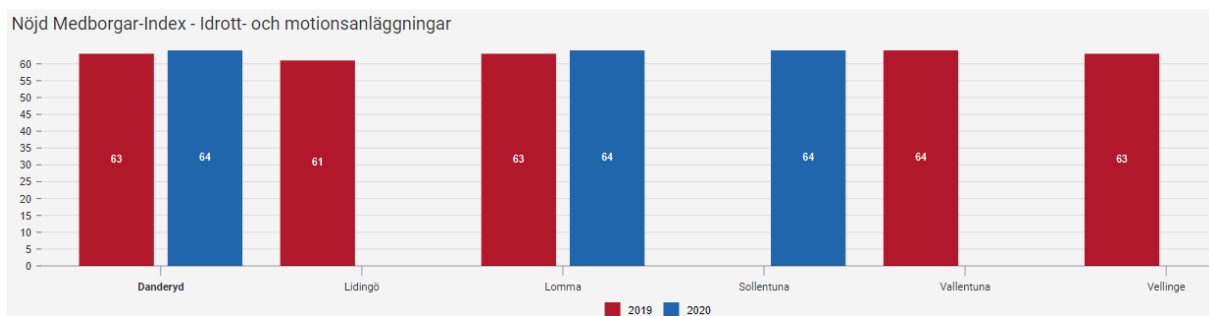
Skillnader mellan kommunerna på denna nedbrutna nivå kan vara en konsekvens av hur kostnader för fritid har särredovisats mellan verksamheterna anläggningar, allmän fritidsverksamhet och fritidsgårdar. Hur anläggningarnas ägarstrukturer ser ut påverkar också. Exempelvis innebär ”Danderydsmodellen” att kostnaderna för konstgräsplanerna inte ingår i kommunens redovisning.

Tabellen nedan visar Danderyds nettokostnadsutveckling.

Resurser	2016	2017	2018	2019	2020
Nettokostnad idrotts- och fritidsanläggningar, kr/inv, SCB	1 289	1 249	1 226	1 262	Ej publicerad

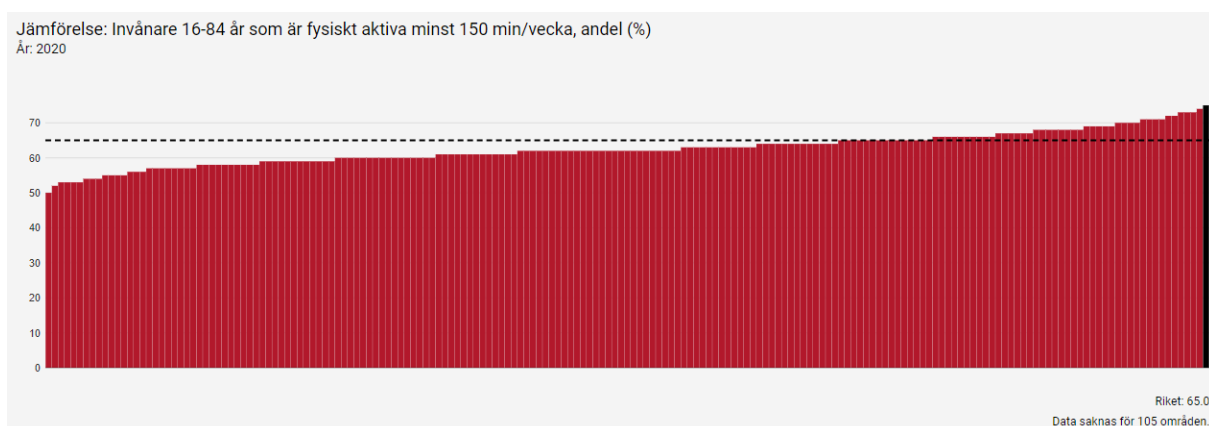
Sedan 2016 har nettokostnaden minskat med 2 procent. Minskningen beror på att år 2016 belastades med en extraordinär kostnad för nedskrivning av ispisten i Stockhagens ishall. Detta med anledning av att ny pist installerades och den gamla inte var fullt avskriven. Denna kostnad motsvarade cirka 90 kr per invånare. Justerat för detta har nettokostnader ökat med drygt 5 procent den senaste 3 årsperioden.

Stapeldiagrammet nedan visar resultat från SCB:s medborgarundersökning.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna får Danderyd betyg på samma nivå.

Resultat nedan från Folkhälsomyndighetens nationella enkät ”Hälsa på lika villkor” visar att 75 procent av Danderyds invånare 16-84 år självsattar att de är aktiva minst 150 minuter per vecka. Detta innebär att Danderyd har högst värde av deltagande kommuner.

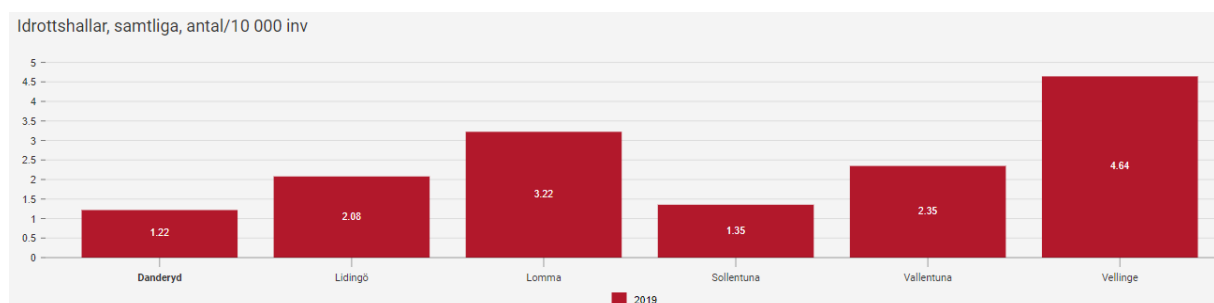
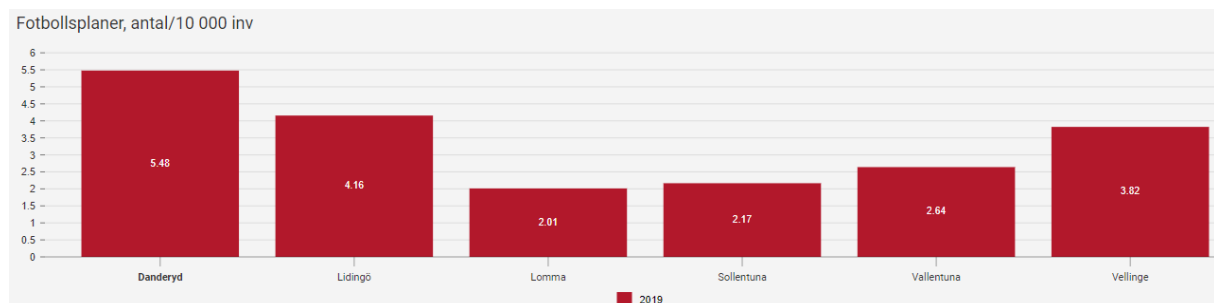

Kvalitet och resultat	2016	2017	2018	2019	2020
Nöjd-Medborgar-Index avseende idrotts- och motionsanläggningar (1-100), SCB	71	70	Ingen mätning	63	64
Öppettiderna vid kommunens idrotts- och motionsanläggningar (1-10), SCB	7,7	7,5	Ingen mätning	7,0	7,1
Utrustning och skötsel av kommunens idrotts- och motionsanläggningar (1-10), SCB	7,2	7,2	Ingen mätning	6,6	6,9
Belysningen i kommunens motionsspår (1-10), SCB	7,2	7,2	Ingen mätning	6,6	6,7
Invånare 16-84 år som är fysiskt aktiva minst 150 min/vecka, andel (%), Folkhälsomyndigheten	-	-	75	-	75

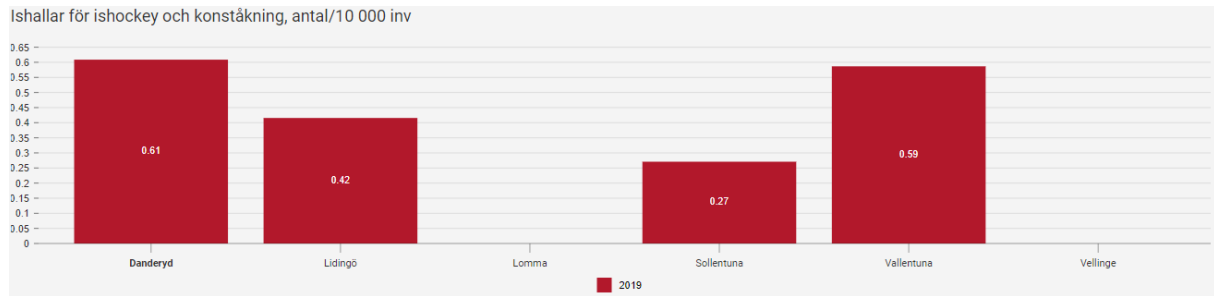
För Danderyds kommun visade medborgarundersökning 2019 på klart försämrade omdömen från kommuninnevånarna. Förvaltningen bedömde då inte att någon försämring hade skett sedan förra mätningen 2017. Tvärt om hade stora satsningar ägt rum beträffande såväl utrustning som skötsel. Bland annat hade fasaderna på ishallarna renoverats hallarna hade fått nya ispister och sarger mm. Gällande anläggningarnas öppettider och belysning i motionsspår hade inte några förändringar skett. Resultatet tolkades som ett uttryck för ett allmänt missnöje beträffande kommunens ekonomiska situation.

I 2020 års undersökning vänder glädjande omdömena uppåt. Kanske är detta ett uttryck för uppskattning under rådande pandemi då möjligheter till fysisk aktivitet betydligt mer för allt fler.

Nedan redovisas resultat från den anläggningsenkät som sammanställs av Sveriges Kommuner och Regioner.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyd i topp beträffande antal fotbollsplaner. Detta kan ses som en effekt av den så kallade ”Danderydsmodellen” som möjliggjort för föreningar att med nyttjanderätt till mark och kommunal borgen investera i egna konstgräsplaner. Även när det gäller ishallar ligger Danderyd i topp medan antal idrottshallar per invånare ligger lägst bland jämförelsekommunerna. Antal anläggningar per invånare säger dock inget om tillgången till träningstider då denna beror på hur många aktiva det finns inom de olika idrotterna samt föreningarnas ambitionsnivå beträffande antal träningstillfällen per vecka. Att tillgång till anläggningar för olika idrotter skiljer sig åt mellan kommuner kan spegla skillnader i efterfrågan.

Volym	2016	2017	2018	2019	2020
Badtillfällen inomhus, antal/inv, Egen	3,35	3,30	2,65	3,51	2,15
Fotbollsplaner, antal/10 000 inv, SKR	-	-	-	5,48	Ej publicerad
Idrottshallar, samtliga, antal/10 000 inv, SKR	-	-	-	1,22	Ej publicerad
Ishallar för ishockey och konståkning, antal/10 000 inv, SKR	0,61	0,61	0,60	0,61	Ej publicerad

Det totala antalet badtillfällen inomhus minskade 2020 jämfört 2019 med 39 procent. Orsaken bedöms helt bero på covid-19. Enligt kundundersökning som entreprenören genomfört i mars 2020 fick Mörbybadet betyg 4,1 (skala 1 - 5) vilket innebar en förbättring jämfört 2019 då betyget var 3,9. Enkäten genomfördes på åtta badanläggningar och Mörbybadet placerade sig näst sist. Entreprenören noterar att samtliga bad är gamla och slitna, vilket försvårar möjligheten att locka besökare samt att få dem nöjda.

1.3 Föreningsstöd

Omvärldsanalys

Idrottsrörelsen har beslutat om fem prioriterade utvecklingsresor för att nå de övergripande målen i [Strategi 2025](#). Det stora målet med utvecklingsresorna är att alla som vill ska kunna idrotta hela livet i föreningar, med fokus på glädje och utveckling. Utvecklingsresorna innebär:

- **En ny syn på träning och tävling** -Alla får plats att idrotta utifrån sina egna förutsättningar. Träning och tävling utformas så att utövaren mår bra, har roligt och utvecklas under hela livet. I Danderyd behöver vi stötta föreningarna att stå emot åsikter från starka föräldragrupper, tränare samt externa aktörer. En översyn av regler för bidrag samt fördelning av plan- och halltider kan hjälpa att styra i rätt riktning.
- **Den moderna föreningen engagerar** -Idrottsrörelsen tar vara på människors engagemang och inspirerar till delaktighet. Det är enkelt och välkommande att engagera sig oavsett bakgrund, ålder, kön eller andra förutsättningar. I Danderyd fortsätter vi att jobba och sträva mot mångfald och bredd när det gäller olika typer av idrotter och föreningar.
- **Inkluderande idrott för alla** -Möjligheterna att träna, tävla och engagera sig i en förening är inte beroende av individens bakgrund, ekonomiska förutsättningar eller var man bor. I Danderyd underlätta vi för föreningar att hålla nere kostnader genom att se över ”Danderydsmodellen”.
- **Jämställdhet för en framgångsrik idrott** -Möjligheterna är lika för alla oavsett kön, att utöva, leda och forma idrotten. I Danderyd ligger vi förhållandevis bra till i ett jämställdhetsperspektiv. Vissa idrotter är mer attraktivt för det ena eller andra könet.
- **Ett stärkt ledarskap** -Tränare, ledare och förtroendevalda känner till och leder enligt svensk idrotts värdegrund. Ledarskapet är individanpassat och genomsyras av ett gott bemötande. Förutsättningarna för att vara idrottsledare är anpassade efter olika individers livssituation. Här kan kommunen bidra genom utbildning, uppföljning och föreningsträffar.

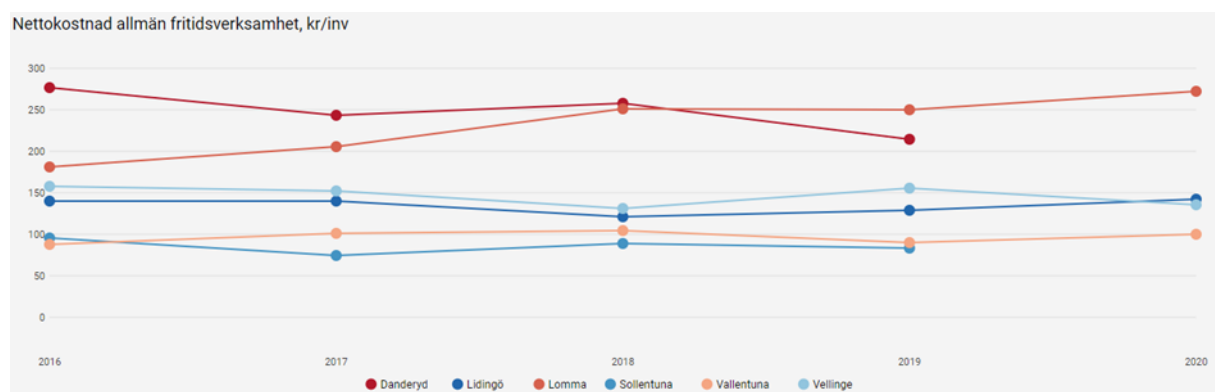
Sammanfattande analys av nyckeltal

I förhållande till jämförelsekommunerna kan konstateras att:

- Nettokostnad per invånare ligger i den högre kategorin
- Föreningslivet erhåller såväl högre kommunalt- som statligt bidrag
- Barn- och ungdomar är fysiskt mer aktiva

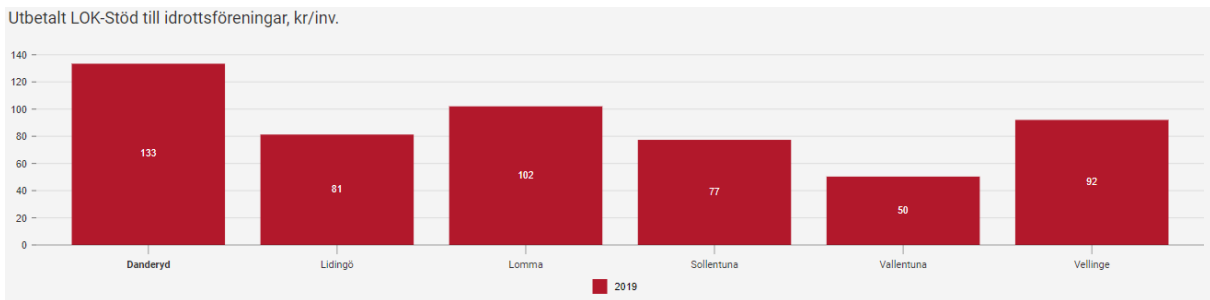
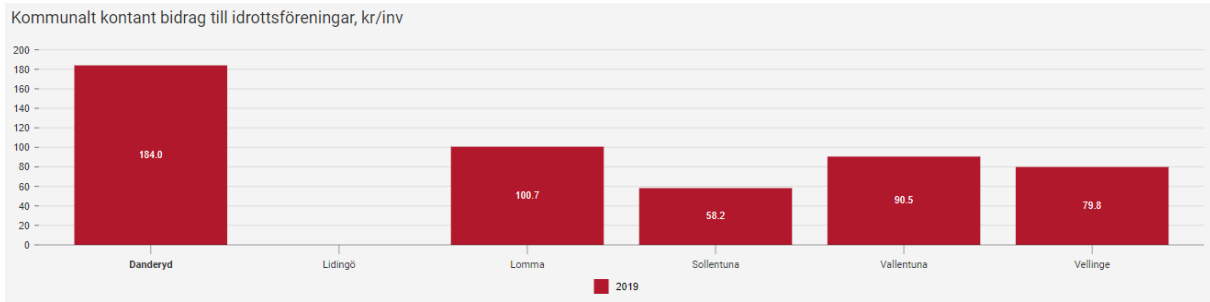
Att antalet deltagartillfällen för barn och unga ligger högst i riket vilket visar att föreningslivet är mycket välfungerande och att Danderyds kommun genom sina idrottsanläggningar, föreningsbidrag och subventionerade hallhyror bidrar med goda förutsättningar.

Grafen nedan visar nettokostnadsutveckling som kronor per invånare de senaste fem åren för allmän fritidsverksamhet som huvudsakligen omfattar föreningsstöd i form av kontantbidrag.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyds nettokostnad per invånare i den högre kategorin. Föreningsbidrag kan variera sig stort mellan olika kommuner. En del kommuner lämnar låga eller inga bidrag, men tar inte ut hyror för hallar och planer medan andra, som Danderyd, ger bidrag och tar ut en symbolisk hyra. Även "Danderydsmodellen" påverkar eftersom föreningar som tagit eget anläggningsansvar erhåller ett högre bidrag.

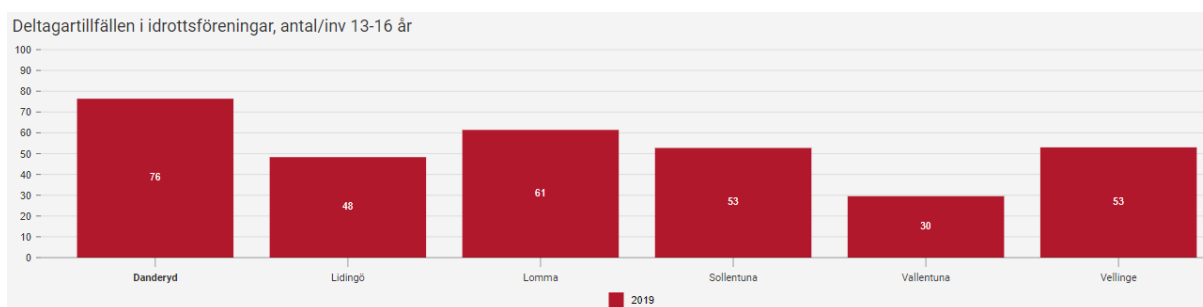
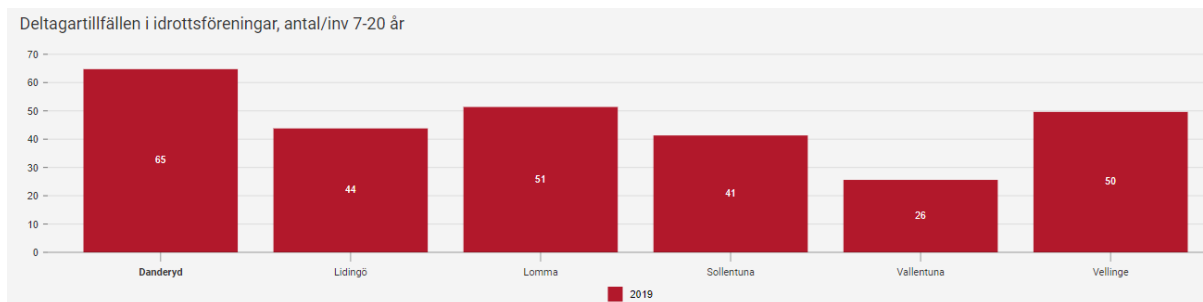
Föreningarna i Danderyd är mycket aktiva och deltagartillfällena många. Detta påverkar såväl det kommunala kontanta föreningsbidraget som det statliga LOK-stödet som redovisas i graferna nedan.

Resurser	2016	2017	2018	2019	2020
Kommunalt kontant bidrag till idrottsföreningar, kr/inv, RF		-	177,7	184,0	Ej publicerad
Utbetalt LOK-Stöd till idrottsföreningar, kr/inv, RF	137	124	127	133	Ej publicerad
Nyttjandegrad i sporthallar, andel bokade timmar, Egen	92 %	91 %	94 %	93 %	87 %
Nettokostnad allmän fritidsverksamhet, kr/inv, SCB	276	243	258	214	Ej publicerad

Tabellen ovan visar Danderyds nettokostnadsutveckling. Sedan 2016 har nettokostnaden minskat med 22 procent. Minskningen beror fullt ut på att fördelningen av gemensamma kostnader inom Träffpunkten har förbättrats. Någon minskning beträffande föreningsbidrag har inte skett. Till följd av covid-19 pandemin minskade nyttjandegraden i sporthallarna år 2020.

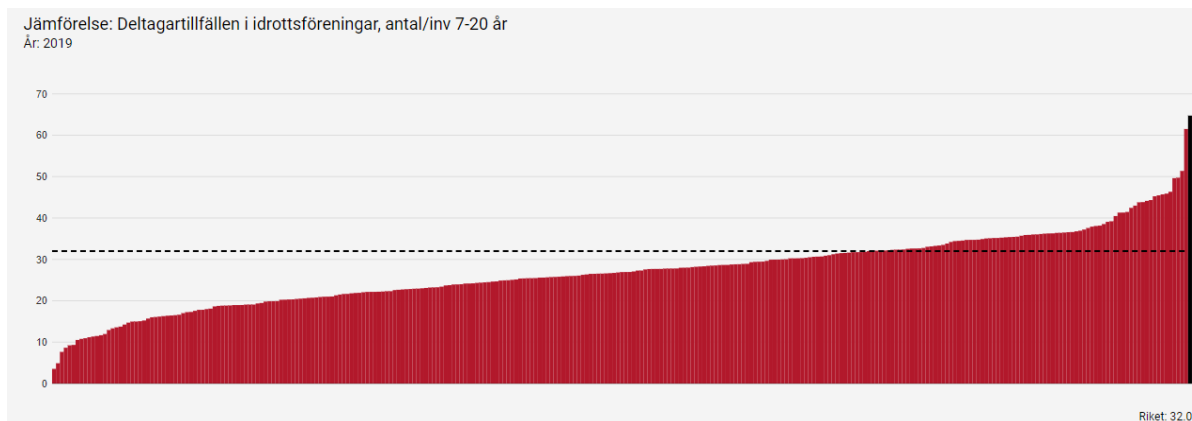
Nedan redovisas resultat från Riksidrottsförbundets sammanställning över antalet deltagartillfällen i LOK-stödsberättigade idrottsföreningar.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyd i topp såväl beträffande hela åldersgruppen 7 - 20 år som den särskilda fokusgruppen 13 - 16 år.

Volymer	2016	2017	2018	2019	2020
Deltagartillfällen i idrottsföreningar, antal/inv 7 - 20 år, RF	59	59	61	65	Ej publicerad
Deltagartillfällen i idrottsföreningar, antal/inv 13 - 16 år, RF	73	68	71	76	Ej publicerad
Antal gruppaktiviteter	46 917	47 200	47 674	50 394	49 627

Riksidrottsförbundets statistik visar att ungdomar i alla åldersgrupper är mycket aktiva. Till och med mest aktiva i riket. Detta faktum tyder på att föreningslivet i Danderyds kommun är välfungerande samt ges goda förutsättningar att bedriva sin verksamhet, något som kan vara orsaken till att såväl nettokostnad för allmän fritidsverksamhet som idrottsanläggningar ligger på en högre nivå i Danderyd.

1.4 Ungt Fokus

Omvärldsanalys

Den enskilt största tendensen i ungdomsarbetet är att det krävs en annan typ av ledarskap och kunskap för de som arbetar med ungdomsfrågor. Framtidens ungdomsarbetare kommer att behöva en bredare kompetens där samverkan, kommunikation och målgruppsanalys blir allt viktigare. Att hitta kompetent personal som bemöter deras intressen, kan skapa positiva relationsdrivna möten och som därmed främjar ungdomars självidentifiering blir nyckeln för framtiden.

Vi ser att ungdomar använder digitala medier som kreativa verktyg inom musik, film och foto. De använder sociala medier till att förverkliga sig själva och bygga upp en bild av den de vill vara. De använder också de digitala möjligheterna för att söka information och kunskap. Här får vi en signal på att de saknar vuxna som har tid att diskutera de stora samhällsfrågorna. Det finns en oro att detta leder till filterbubblor. Ungt fokus uppdrag blir att leda samtalet mellan unga och unga men också mellan unga och vuxna. Ungt fokus behöver stärka och belysa de positiva effekterna som den digitala förändringen innebär och utifrån dessa skapa en ny typ av verksamhet som stimulerar ungdomar.

Ungt fokus ser en tydlig tendens i samhället att ungdomar allt mer eftersöker en mix mellan hängaktiviteter och föreningslivets återkommande strukturella träning. Allt fler ungdomar slutar tidigt med idrott och kulturutövande samt upplever en svårighet att prova nya aktiviteter när de når tonåren. Ungt fokus uppgift blir att identifiera ungdomars intressen, att hyvla ner trösklarna samt att erbjuda aktiviteter i egen regi eller vägleda ungdomarna till andra aktörer.

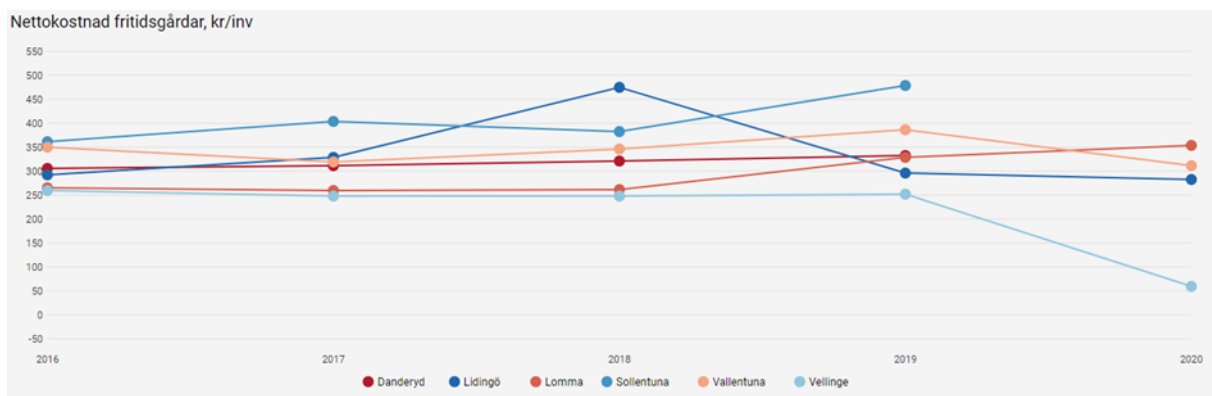
Sammanfattande analys av nyckeltal

I förhållande till jämförelsekommunerna kan konstateras att:

- Nettokostnad per invånare ligger i en mellannivå
- Antal fritidsgårdar/aktivitetshus per invånare ligger i en mellannivå

För verksamheten finns få jämförelsetal att tillgå. Sedan senast publicerade data har en omorganisation skett där en fritidsgård har lagts ned till förmån för en utvidgad uppsökande fältverksamhet.

Grafen nedan visar nettokostnadsutveckling som kronor per invånare de senaste fem åren för fritidsgårdar.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyds nettokostnad per invånare på en mellannivå i paritet med Lidingö, Vallentuna och Lomma.

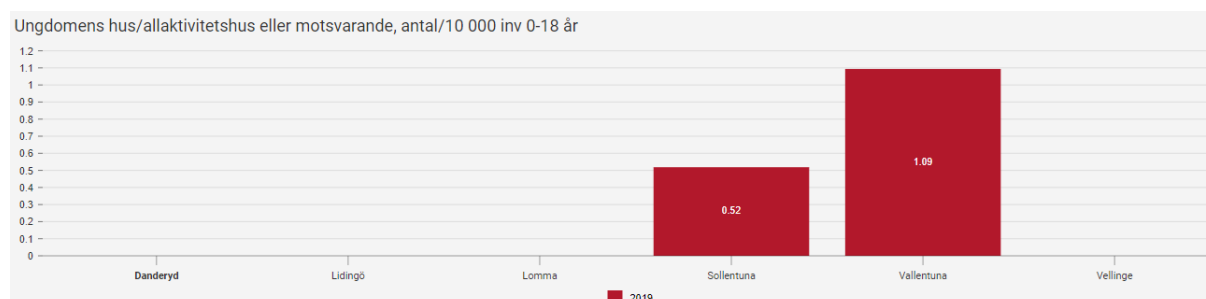
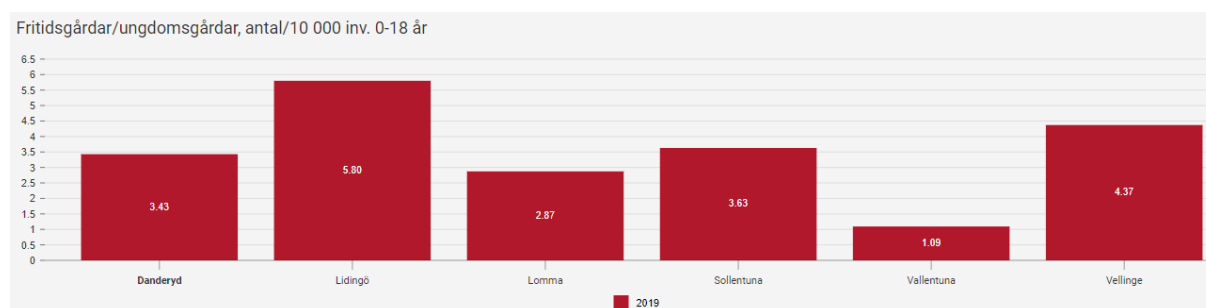
Generellt försvåras redovisningen av nettokostnad inom området eftersom flera verksamheter blir allt mer integrerade och i större utsträckning samverkar med varandra (fritidsgård/träffpunkt/kulturskola/kultur). Detta gör det svårare att särskilja kostnader. Hur verksamheten är organiserad kan skilja sig mellan kommuner varför rättvisande jämförelser försvåras.

Resurser	2016	2017	2018	2019	2020
Nettokostnad fritidsgårdar, kr/inv, SCB	307	311	321	334	Ej publicerad

Tabellen ovan visar Danderyds nettokostnadsutveckling. Sedan 2016 har nettokostnaden ökat med nästan 9 procent. Ökningen beror huvudsakligen på att fördelningen av gemensamma kostnader inom Träffpunkten har förbättrats.

Kvalitet och resultat	2016	2017	2018	2019	2020
Jag tycker att verksamheten på fritidsgårdarna i Danderyd är bra (%) Kundundersökning Våga Visa -Elever åk 8	51	55	53	52	55
Jag är nöjd med fritidsgårdarnas i Danderyd öppettider (%) Kundundersökning Våga Visa -Elever åk 8	44	45	44	38	44
Jag känner mig välkommen till fritidsgården i Danderyd (%) Kundundersökning Våga Visa -Elever åk 8	65	68	67	65	74

Nedan redovisas resultat från den anläggningsenkät som sammanställs av Sveriges Kommuner och Regioner.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyd i ett mellan skikt beträffande antal fritidsgårdar och allaktivitetshus men långt under Lidingö.

Volymer	2016	2017	2018	2019	2020
Jag brukar besöka fritidsgårdarna i Danderyd på eftermiddagarna (%) Kundundersökning Våga Visa -Elever åk 8	18	19	16	14	12
Jag brukar besöka fritidsgårdarna i Danderyd på kvällarna (%) Kundundersökning Våga Visa -Elever åk 8	7	9	8	10	5
Jag brukar besöka fritidsgårdarna i Danderyd på helgerna (%) Kundundersökning Våga Visa -Elever åk 8	6	8	6	10	4
Andel elever i åk 9 som besökt fritidsgård, Stockholmsenkäten		Ingen mätning	42	Ingen mätning	36
Fritidsgårdar/ungdomsgårdar, antal/10 000 inv. 0 - 18 år, SKR	3,43	3,42	3,40	3,43	Ej publicerad

I kundundersökningen Våga Visa (2020) ingår elever i årskurs 8 i Mörbyskolan och Fribergaskolan. Rent generellt är Fribergaskolans elever mer nöjda, men andelen som uppger att de brukar besöka gårdarna skiljer sig inte åt. Nöjdheten i samtliga aspekter har ökat. Andelen som uppger att de besöker fritidsgårdarna har minskat sedan 2019. Enkäten genomförs i februari varje år vilket kan medföra att svaren till stor del grundar sig på uppfattningar och upplevelser baserade på föregående år. Enligt Stockholmsenkäten 2020 har 36 procent av eleverna i årskurs 9 besökt fritidsgårdarna vilket ligger i paritet med snitt för länet men innebär en nedgång jämfört år 2018 då andelen var 42 procent.

Nedanstående tabell visar utvecklingen av alkohol- och narkotikakonsumtion bland elever i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet.

Stockholmsenkäten¹⁾	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020
Andel (%) som någon gång använt narkotika, år 9	11	9	5	13	13	18	12
Andel (%) som någon gång använt narkotika, år 2	28	28	28	28	35	26	34
Andel (%) som inte dricker alkohol, år 9	30	38	43	48	55	42	48
Andel (%) som inte dricker alkohol, år 2	10	14	14	13	21	26	17

1) Stockholmsenkäten genomförs vartannat år. Siffrorna avser hemkommun.

Alkoholkonsumtionen visar en långsiktig nedåtgående trend, vilket är positivt och något som vi ska fortsätta att förstärka. Tendensen för narkotika är tyvärr negativ och kan därmed ha en stark påverkan på ungdomars fritid med ökad upplevd otrygghet och med ett riskbeteende som ger negativa konsekvenser i sociala relationer. En stark indikator är stockholmsenkätens fråga ”Har du någon gång haft möjlighet att pröva narkotika (bland de som inte använt narkotika)” på sex år har den ökat med 39 procent.

För att nå effekt i arbetet är det viktigt att alltid nämna konsekvenserna med ett ökat bruk av ANT till målgruppen. Att hela tiden belysa det lokala perspektivet med hjälp av ungdomarna och föräldrarna i form av brukarmedverkan. Att arbeta hälsofrämjande och fokusera på med de goda exemplen som finns bland ungdomarna och erbjuda positiva möten för ungdomarna.

1.6 Bibliotek

Omvärldsanalys

Den trend med störst påverkan på bibliotekets kort- och långsiktiga framtid är den digitalisering som samhället genomgår. Här måste biblioteket inta en komplex roll: dels motverka att en stor grupp människor inte hamnar i bakvattnet dels att möta de krav på en digital verksamhet som motsvarar förlöparnas och den breda allmänhetens förväntningar.

Relaterat till digitaliseringsomvandlingen är trenden att studenter i större utsträckning studerar på distans snarare än på campus. För folkbiblioteken innebär detta att det fysiska rummet får en större betydelse, då studenter som tidigare vänt sig till universitetsbiblioteken för studiero, nu vänder sig till sitt lokala folkbibliotek. Därtill ökar efterfrågan på studielitteratur, något som kommunbiblioteken i dagsläget inte har resurser eller uppdrag att tillgodose.

Slutligen – även detta relaterat till digitaliseringen – pågår sedan en längre tid en samordning av biblioteksresurser såväl nationellt som internationellt. Danderyds biblioteks anslutande till den nationella bibliotekskatalogen Libris i juni 2021 är ett uttryck för denna rörelse. Vissa kommunbibliotek i Sverige har påbörjat övergång av katalogiseringsprincip från nationella SAB till internationella DDC. Så ej Danderyd, som ej heller planerar övergång i närtid.

Genom att bejaka digitaliseringens möjligheter kan vi skapa ett bibliotek som är relevant för fler under överskådlig tid. Genom att inse att bibliotekets sätt att genomföra sina kärnuppgifter måste följa med sin tid, kan vi förbli en älskad och nyttjad institution för alla samhällsgrupper.

Utan resurser och mandat att genomföra digitaliseringsresan riskerar biblioteket på sikt att minska i relevans och värde för såväl resursstarka som –svaga grupper i samhället.

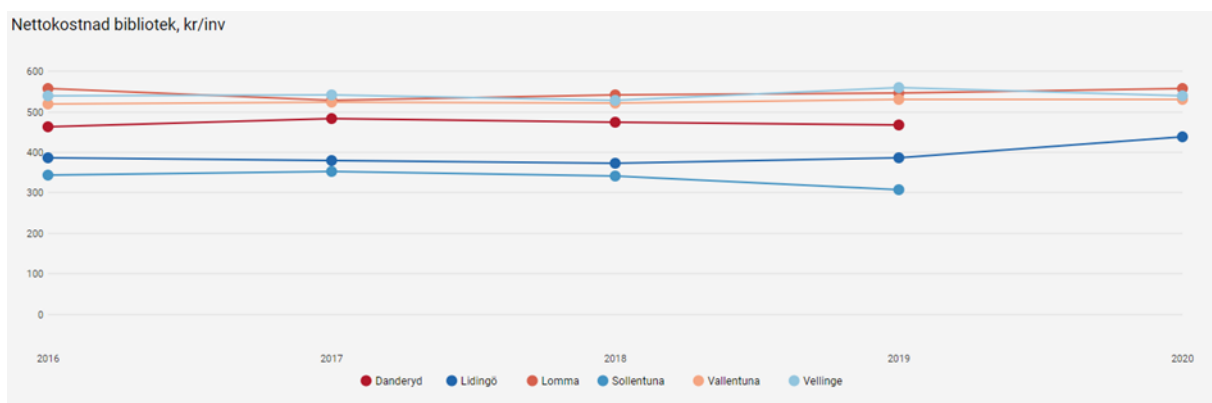
Sammanfattande analys av nyckeltal

I förhållande till jämförelsekommunerna kan konstateras att:

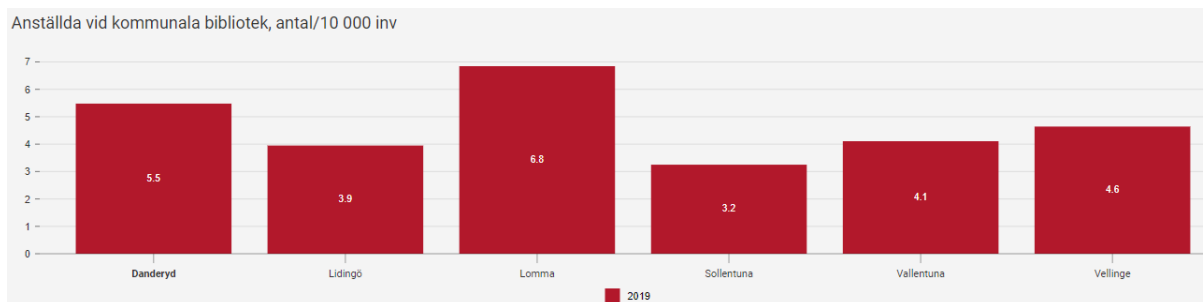
- Nettokostnad per invånare inte sticker ut
- Flest antal bibliotek samt aktiva låntagare per invånare
- Antal fysiska besök och lån ligger på en mellannivå
- Nöjd Medborgarindex har gått ner och ligger på en lägre nivå

Trots ett stort antal bibliotek som kräver fler anställda ligger nettokostnaden vid jämförelse på en mellannivå. Det högre antalet bibliotek har dock inte medfört att antalet fysiska besök och lån ligger på motsvarande högre nivå.

Grafen nedan visar nettokostnadsutveckling som kronor per invånare de senaste fem åren för bibliotek.

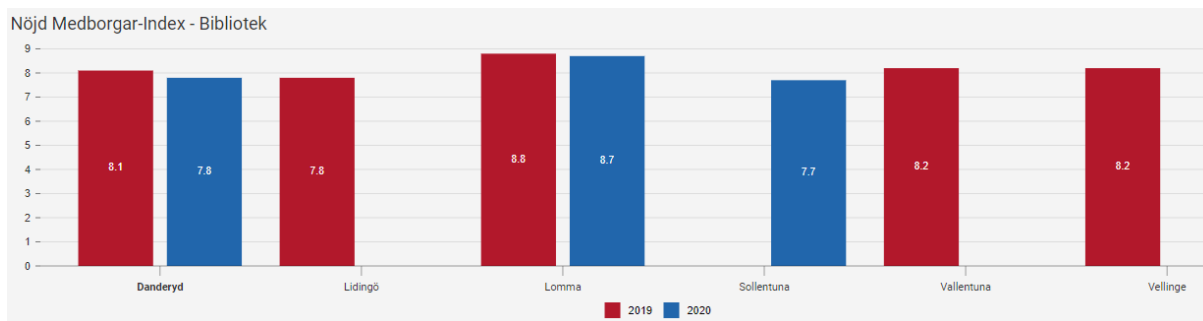

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyds nettokostnad per invånare i mitten. Detta trots att Danderyd med sina fyra fullskaliga bibliotek har flest bibliotek per invånare. För att kunna bemanna dessa har Danderyd fler anställda än de flesta jämförelsekommuner. Att kostnaden inte ligger högre kan bero på att kommunens bibliotek är gamla. När det nya biblioteket i Mörby centrum kommer att stå klart ökar kostnaden för lokaler med motsvarande 85 kronor per invånare.

Resurser	2016	2017	2018	2019	2020
Anställda vid kommunala bibliotek, antal/10 000 inv, KB	5,2	5,2	5,1	5,5	Ej publicerad
Nettokostnad bibliotek, kr/inv, SCB	462	483	474	468	Ej publicerad

Tabellen ovan visar Danderyds nettokostnadsutveckling. Sedan 2016 har nettokostnaden ökat med 1,3 procent. Den låga ökningen beror på besparingskrav, men också på att biblioteket i samband med renoveringen i Mörby centrum har erhållit hyresrabatter under 2019 och 2020.

Stapeldiagrammet nedan visar resultat från SCB:s medborgarundersökning.

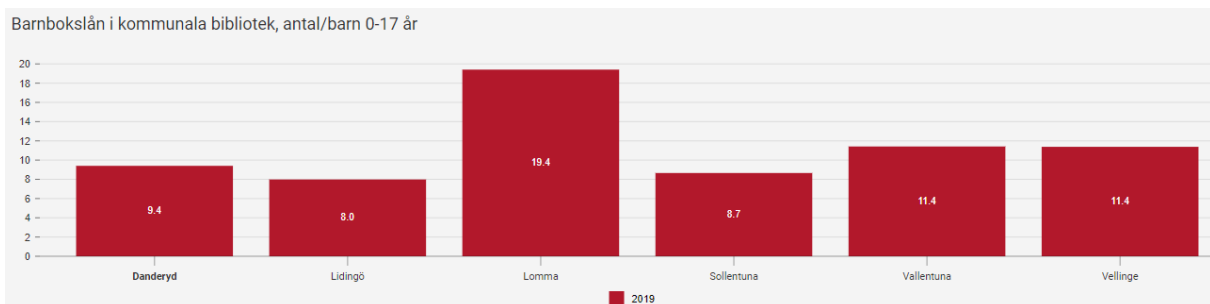
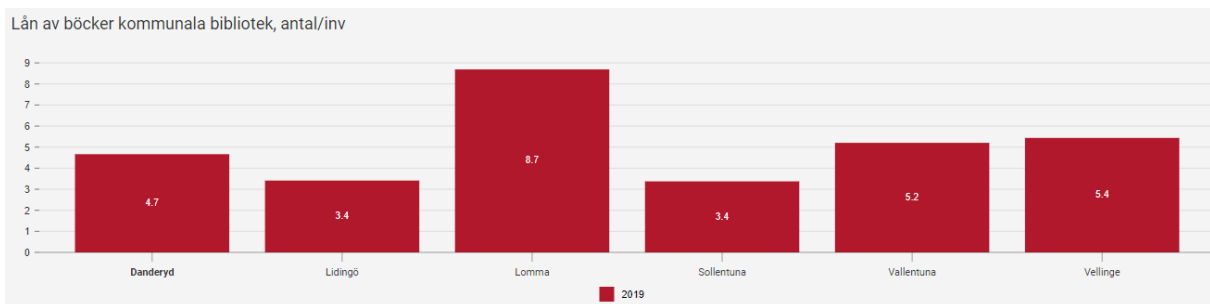
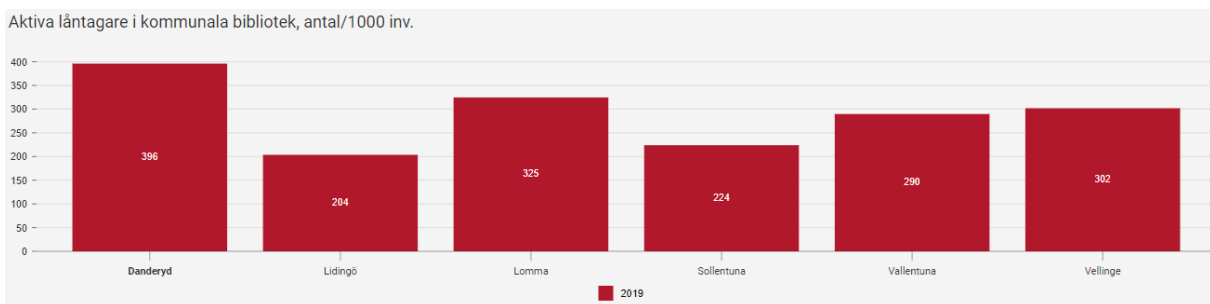
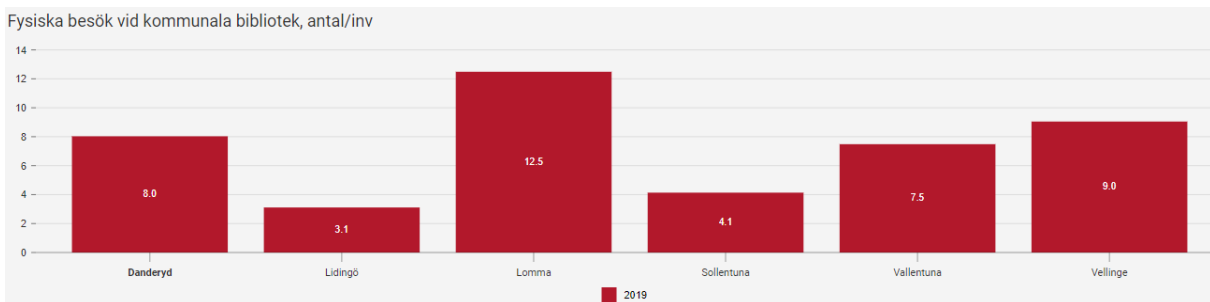
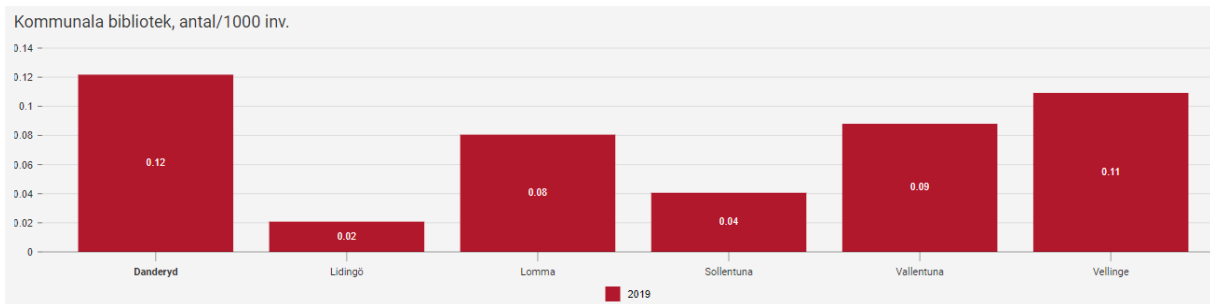

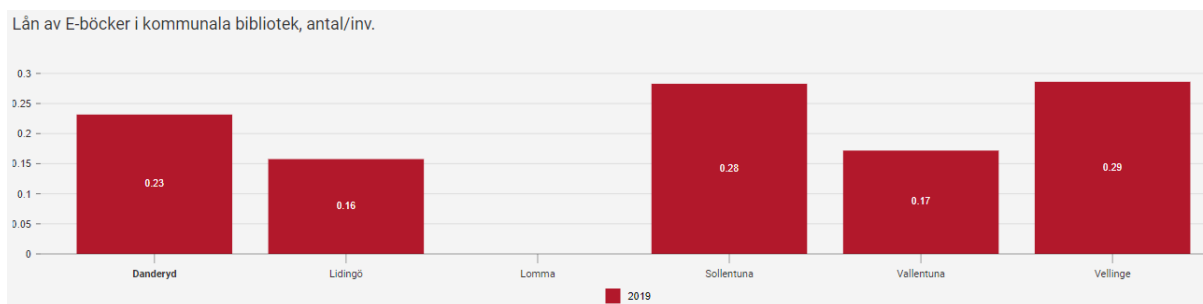
I förhållande till de fem jämförelsekommunerna tillhör Danderyd de tre kommuner med lägst betyg.

Kvalitet och resultat	2016	2017	2018	2019	2020
Biblioteksverksamheten (1-10), SCB	8,2	8,1	Ingen mätning	8,1	7,8

SCB:s Medborgarundersökning 2020 visar att kommuninnevanorna ger biblioteksverksamheten sänkta omdömen. Detta bedöms bero på att biblioteket i Mörby centrum kraftigt tvingats minska sin lokalyta till följd av det pågående centrumprojektet samt periodvist även tvingats att hålla stängt. Till detta kommer covid-19 pandemin som medfört att biblioteken inte kunnat erbjuda samma service som vanligt samt tvingas ställa in programverksamhet.

Nedanstående stapeldiagram visar jämförelse av några väsentliga nyckeltal inom biblioteks kärnområde.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna sticker Danderyd ut beträffande ett högt antal bibliotek samt aktiva låntagare. Trots många aktiva låntagare så sticker inte antalet lån eller besök ut positivt. Lidingö som till grunddata är mest likt Danderyd sticker genomgående ut negativt. Lomma med höga besöks- och lånesiffror trots färre bibliotek framstår som intressant för en djupare jämförelse.

Volymer	2016	2017	2018	2019	Prel. 2020
Kommunala bibliotek, antal/1000 inv, KB	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12
Öppethållande huvudbibliotek, tim/vecka, KB	47	47	47	47	47
Fysiska besök vid kommunala bibliotek, antal/inv, KB	8,0	8,3	8,3	8,0	3,3
Lån av böcker kommunala bibliotek, antal/inv, KB	4,6	4,5	4,4	4,7	4,2
Lån av E-böcker i kommunala bibliotek, antal/inv, KB	0,12	0,16	0,18	0,23	0,31
Aktiva låntagare i kommunala bibliotek, antal/1000 inv, KB	392	470	391	396	255
Barnbokslån i kommunala bibliotek, antal/10 000 inv, KB	10,5	10,6	10,3	9,4	Ej publicerad
Aktivitetstillfällen för barn och unga i kommunala bibliotek, antal/1000 inv 0-18 år, KB	34,7	34,9	32,0	29,3	27,7

Preliminär statistik för 2020 visar att såväl den pågående ombyggnationen av biblioteket i Mörby centrum som pandemin har inverkat negativt när det gäller fysiska besök och lån. Antalet e-bokslån har samtidigt, av naturliga skäl, ökat men inte kunnat kompensera minskningen i den fysiska utlåningen. Biblioteket har under pandemin erbjudit så kallad ”Take-Away” service vilket gjort det möjligt för låntagare att beställa fysiska böcker för hämtning utanför bibliotekets lokaler. Denna möjlighet har dock inte kunnat ersätta de lån som uppkommer i samband med de fysiska besöken. Även ett kraftigt minskat antal besök från skolor och förskolor har påverkat såväl besök som lån. Detta är något som kan komma att bestå på sikt eftersom kraven på skolbibliotek är på väg att skärpas nationellt vilket kan leda till att klasslån på folkbiblioteken minskar.

Beträffande aktiviteter för barn och unga suddas gränserna ut allt mer mellan bibliotek och kultur. Bibliotek och kulturhus integreras allt oftare. Resultatet blir att aktiviteter som i en kommun ligger delade på kulturansvarig och biblioteksansvarig kan i en annan räknas och ingå i bibliotekets barn- och ungdomsaktiviteter.

1.7 Kulturskola

Omvärldsanalys

Pandemins effekter har skapat en ny syn på konstens och kulturens ställning i samhället. Kultur är inte ”grädden på moset”, kultur är både grädden och moset. Uppfyllandet av barnkonventionen, barn och ungas ohälsa samt pandemins effekter lyfter arbetet på såväl nationell, regional och lokal nivå för att skapa en starkare kulturskola som ser till att alla barn och unga får lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet av hög kvalitet och tillgänglighet.

Samverkan mellan Kulturrådet och Kulturskolerådet som samlar alla kulturskolor i Sverige har intensifierats och innebär ett starkare stöd för de enskilda kulturskolorna när det gäller övergripande frågor och utmaningar (GDPR, samverkan med grundskolan, barnkonventionen med flera). På nationell nivå arbetas det aktivt med målet att göra kulturskolans verksamhet lagstadgad, vilket framöver kommer att påverka kommunerna.

Samverkan och nya arbetssätt utvecklas både på regional och lokal nivå för att nå nya målgrupper, på nya platser och på nya sätt. På regional nivå genomförs helt nya samarbeten mellan de kommunala kulturskolorna för att säkerställa kulturskolans relevans och utveckling för alla barn och unga. Kulturen berör och går på olika sätt som en röd tråd genom samtliga kommunala förvaltningar och verksamheter. Kulturens förmåga att nå ut till samt aktivera barn och unga används allt mer av flera kommunala aktörerna, såsom fritidsgårdar och bibliotek. Detta ger många nya möjligheter men även risker i form av intern konkurrens om såväl barn och ungas tid som budgetmedel. Här ses ett kommande behov av en övergripande kommunal kulturstrategi. En medveten strategi kring hur kulturen används för att på ett kvalitativt sätt bidra till alla medborgares utveckling och välmående.

Digitaliseringen har fått ett lyft under pandemin och har varit avgörande för många kulturskolor vars verksamhet bedrivits helt på distans. Det har också inneburit att många elever valt att hoppa av sina kurser. Kulturskolorna har fått viktiga erfarenheter som kommer att påverka digitaliseringen och hur den framöver kommer att användas för distansundervisning. Det har blivit tydligt att det är de fysiska mötena som kulturskolans elever uppskattar och söker. Mötet med sin lärare, mötena med andra elever och mötet med en publik. Digitala samarbeten med nationella institutioner kring nyttjande av med avancerade resurser är under utveckling. Vi ser att det kan innebära att fler elever ges tillgång till kompletterande och mer avancerad undervisning för sin utveckling.

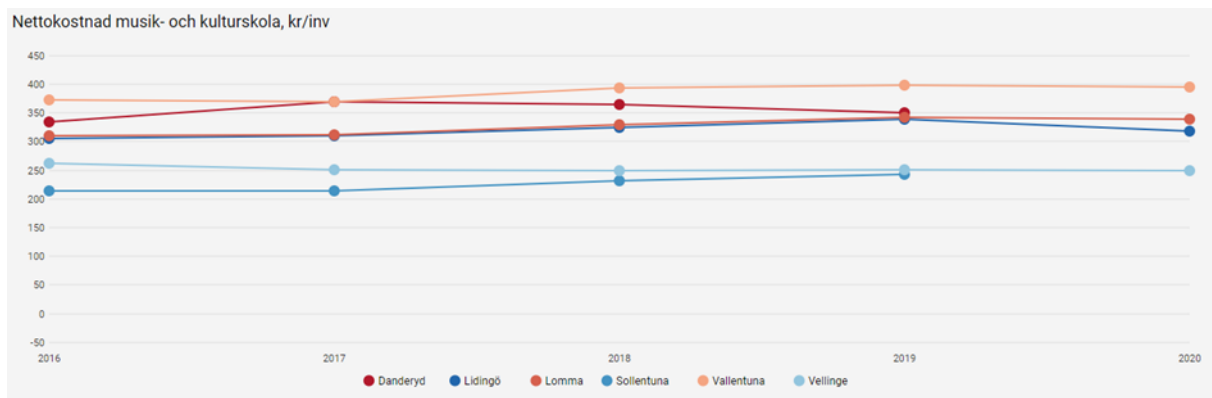
Sammanfattande analys av nyckeltal

I förhållande till jämförelsekommunerna kan konstateras att:

- Nettokostnad per invånare inte sticker ut
- Utbud av ämneskurser i nivå med övriga
- En hög andel barn deltar i kulturskolans undervisning

Kulturskolans verksamhet kommer många barn och unga till del utan att ligga på en hög nettokostnadsnivå. För att nå ut till fler kan satsningar göras på en öppen verksamhet. Detta är en dock en politisk prioritering som fordrar resurser.

Grafen nedan visar nettokostnadsutveckling som kronor per invånare de senaste fem åren för musik- och kulturskola.

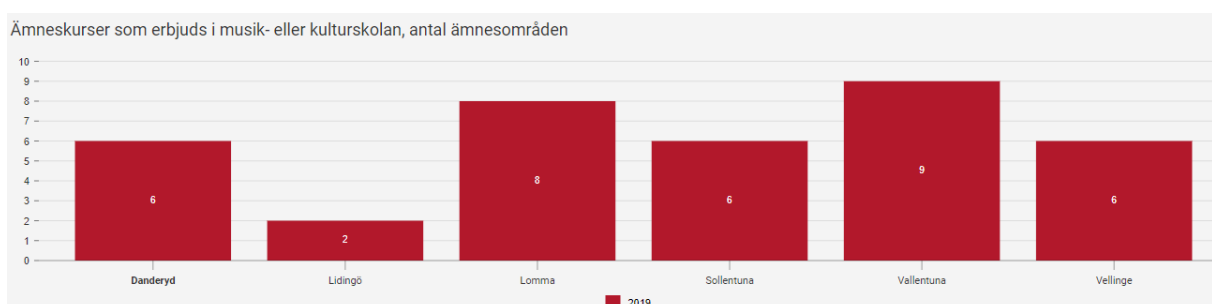

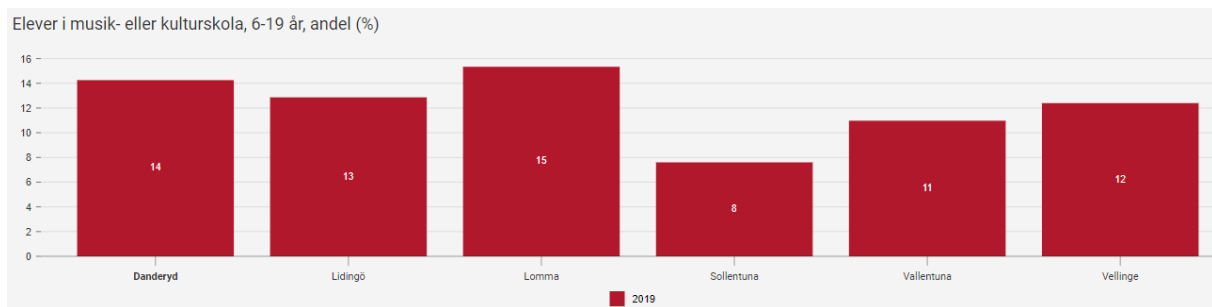
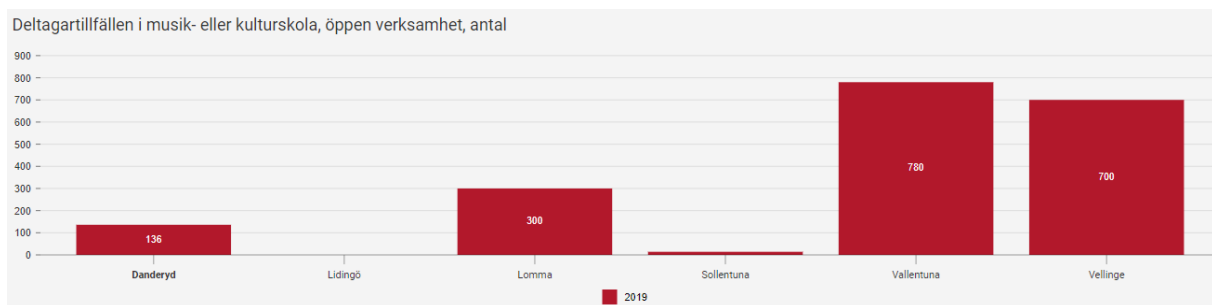
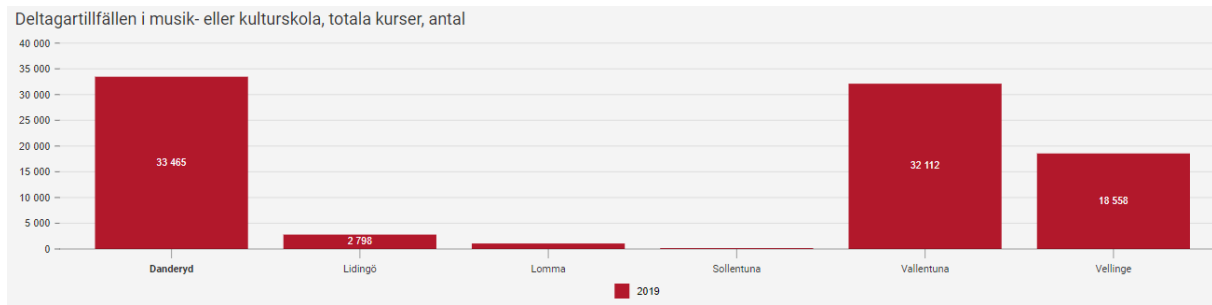
I förhållande till de fem jämförelsekommunerna sticker inte Danderyd ut utan ligger i mitten tillsammans med Lidingö och Lomma. Jämförelser är svåra att göra. Danderyd har en kulturskola som innebär ett flertal konstformer medan Lidingö har en mer traditionell musikskola. I Danderyds kostnad ingår även det bidrag som utbetalas till fristående musikskolor som är verksamma i kommunen. Detta bidrag motsvarar cirka 30 kr per invånare.

Resurser	2016	2017	2018	2019	2020
Nettokostnad musik- och kulturskola, kr/inv, SCB	334	370	364	349	Ej publicerad

Tabellen ovan visar Danderyds nettokostnadsutveckling. Sedan 2016 har nettokostnaden ökat med 4,5 procent. Ökningen beror på kompensation för pris- och löneökningar och skulle varit högre utan de besparingskrav som 2019 och 2020 som medförde att bland annat att musik- och rytmikundervisningen i årskurserna 1 och 2 avvecklades.

Nedanstående stapeldiagram visar jämförelsestatistik insamlad av Kulturrådet. Enkäten har besvarats av Danderyds kulturskola och de drygt 200 elever i fristående musikskolor ingår ej. Jämförelse med andra kommuner kan bli missvisande beroende på om elever i fristående verksamheter ingår eller inte. Nyckeltalet är ett utvecklingsnyckeltal dvs. har inte tagits fram så länge, kvalitetsgranskningen är inte säkrad och data finns inte för alla kommuner.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna kan konstateras att Danderyd har en hög andel av barn- och ungdomar som deltar i kulturskolans verksamhet vilket även syns i antal deltagartillfällen. Om de cirka 200 elever som deltar i de fristående musikskolornas undervisning medräknas skulle detta innebära en ökning från 14 till 17 procent av åldersgruppen 6 - 19 år. Antalet ämneskurser som erbjuds ligger på en genomsnittlig nivå, vilket kan bidra till att kostnadsnivån ligger lägre än i Vallentuna. Nettokostnaden påverkas även av verksamhetens intäkter där Danderyd har en hög avgift.

Volymer	2016	2017	2018	2019	2020
Ämneskurser som erbjuds i musik- eller kulturskolan, antal ämnesområden (max 12)	-	-	7	6	Ej publicerad
Deltagartillfällen i musik- eller kulturskola, totala kurser, antal	-	-	-	33 465	Ej publicerad
Deltagartillfällen i musik- eller kulturskola, öppen verksamhet, antal	-	-	-	136	Ej publicerad
Elever i musik- eller kulturskola, 6 - 19 år, andel (%)	13	13	12	14	Ej publicerad

1.8 Kulturstöd

Omvärldsanalys

Under pandemin har en ny syn på kulturens ställning i samhället vuxit fram. Man har insett kulturens många positiva effekter, bland annat på hälsan, och vad avsaknaden av kultur innebär. Det finns nu en väldigt stor längtan efter att ta del av ett kulturutbud. Pandemin har gjort att vi har hittat nya vägar och uttryck. Det digitala arbetssättet samt uppsökande och digitala evenemang gör att vi når ut till fler och nya målgrupper på nya platser. Samverkan har ökat inom region Stockholm. En stor fråga för hela regionen är hur föreningslivet ska kunna komma igång igen. I Danderyds kommun har föreningslivet fått en kickstart genom Demokratijubiléet och Kulturbienalen, vilket ger en positiv effekt.

Det digitala arbetssättet har blivit det ” nya normala”, det kommer fortsätta att vara ett komplement för att nå ut till andra platser och målgrupper. En stor frågeställning i förlängningen är: digitala rättigheter och betalssystem för digitala evenemang.

Förslag har kommit att det borde finnas en nationell samverkan som ett Rikskulturförbund, liknande Riksidrottsförbundet, för att bevaka kulturen som område och som en samlande kraft.

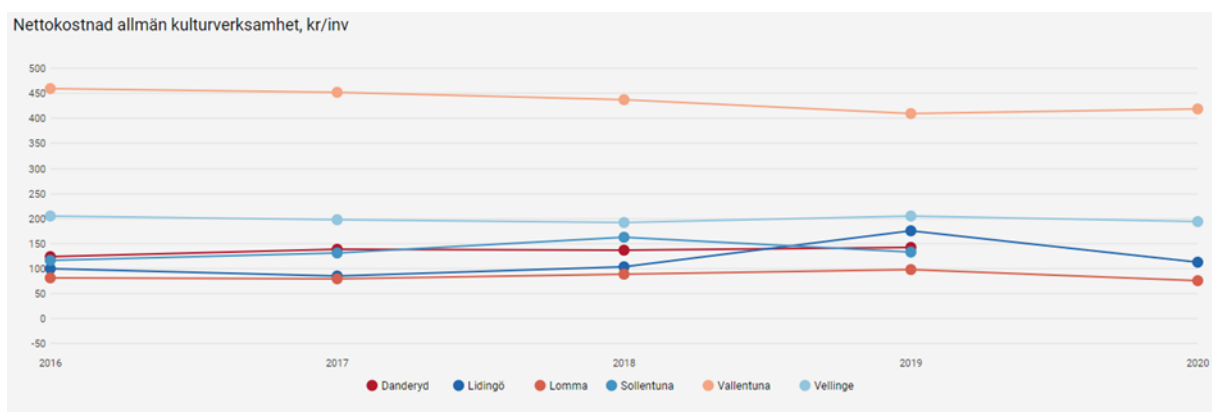
Sammanfattande analys av nyckeltal

I förhållande till jämförelsekommunerna kan konstateras att:

- Nettokostnad per invånare inte sticker inte
- Nöjd Medborgarindex ligger i den lägre halvan

För verksamheten finns få jämförelsetal att tillgå varför jämförelser försvåras.

Grafen nedan visar nettokostnadsutveckling som kronor per invånare de senaste fem åren för allmän kulturverksamhet.

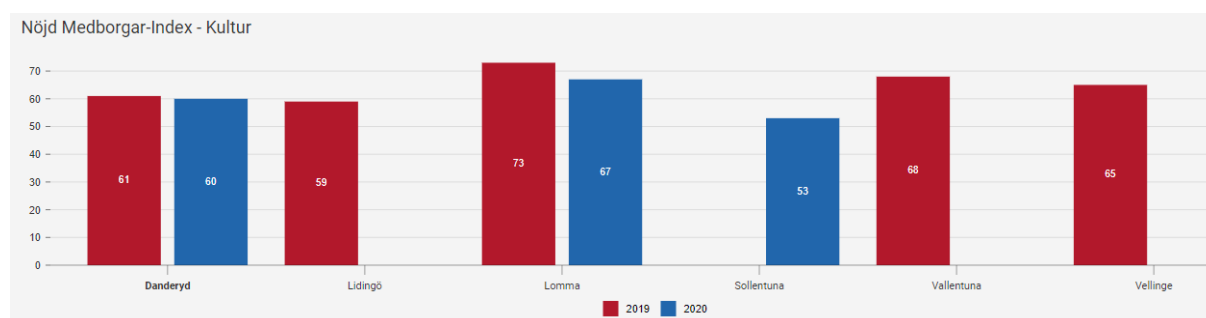
I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyds nettokostnad väl i mitten med Vallentuna som en utstickare.

Resurser	2016	2017	2018	2019	2020
Nettokostnad allmän kulturverksamhet, kr/inv, SCB	124	137	136	143	Ej publicerad

Tabellen ovan visar Danderyds nettokostnadsutveckling. Sedan 2016 har nettokostnaden ökat med 15 procent. Ökningen beror huvudsakligen på att lönekostnader för kultursekreterare sedan 2016 har kodats om från förvaltningsoverhead till kulturkostnad.

2016 flyttades hyra för gymnasieskolornas aulor från skolornas budget till budgeten för kulturstöd och kodades därmed om från skolkostnad till kulturkostnad. Den scen som huvudsakligen används för produktioner och samarbeten är Danderydsgården där även kulturskolan har sin hemvist.

Stapeldiagrammet nedan visar resultat från SCB:s medborgarundersökning.

I förhållande till de fem jämförelsekommunerna ligger Danderyd tillsammans med Lidingö och Sollentuna lägre än övriga kommuner. Frågan är om detta kan vara ett ”storstadsfenomen”.

Kvalitet och resultat	2016	2017	2018	2019	2020
Nöjd-Medborgar-Index avseende kultur (1 - 100), SCB	63	66	Ingen mätning	61	60
Tillgången till kulturevenemang (1 - 10), SCB	6,1	6,5	Ingen mätning	6,2	6,0
Nöjesutbudet (1 - 10), SCB	4,9	5,3	Ingen mätning	4,9	4,9
Utställnings- och konstverksamheter (1 - 10), SCB	6,6	6,6	Ingen mätning	6,4	6,0
Teaterföreställningar och konserter (1 - 10), SCB	5,4	5,1	Ingen mätning	5,0	4,8

SCB:s medborgarundersökning 2019 innebar försämrade omdömen för samtliga frågeställningar. I 2020 års undersökning fortsätter denna nedgång. 2019 antogs nedgången bero på det ekonomiska läget i kommunen samt den debatt som följde av denna. 2020 års resultat bedöms bero på den pågående covid-19 situationen som gjort det mycket svårt att erbjuda gängse aktiviteter och arrangemang inom kulturområdet. Däremot har kommunens äldre invånare som bor på äldreboenden erbjudits fler kulturarrangemang än vanligt. Dessa har av säkerhetsskäl hållits utomhus.

Volymer	2016	2017	2018	2019	2020
Publika arrangemang, antal	68	58	87	49	37

Trots den pågående pandemin kunde ett flertal publika arrangemang genomföras. Många ägde rum i början av året innan Folkhälsomyndigheten gick ut med riktlinjer, andra i oktober när det blev en tillfällig lättnad. Med ett kreativt förhållningssätt kunde ett flertal arrangemang erbjudas utomhus bland annat dansföreställning på Djursholms torg och ett flertal konserter vid äldreboenden och seniorträffar.